

Jan Skácel

Uspávanka se sněhem a krásnou paní

V ledové sluji
z jinovatky krajkou
okolo hrdla krásná paní má

a zpívá šeptem,
zpívá uspávanku
a je to píseň celá stříbrná.

V zavátých úlech
včely střeží med,
ve sněhu zajíc
udělal si jamku,

a spi, můj hochu,
už i medvídek
celý se schoval
do zimního spánku.

V ledové sluji
z jinovatky krajkou
okolo hrdla krásná paní má

a zpívá šeptem,
zpívá uspávanku
a celou zem tou písní uspává.

Lyrická báseň je určena ke čtení dětem na dobrou noc, je to uspávanka, tedy ukolébavka, a už svou formální stavbou navozuje dojem klidu a usínání.

Četné dlouhé vokály, polysyndeton (hojné užití a) i zařazení refrénu, to vše vyvolává představu kolébání - klidného opakujícího se pohybu. První dvě strofy jsou tříveršové, ve variované podobě se jako refrén objevují opět v závěru básně, třetí a čtvrtá strofa mají po čtyřech verších: stovebně je tak báseň rozdělena na dvě části.

Úvodní a závěrečná část se nejvýrazněji přibližuje samotné písni, kterou zpívá krásná paní, jako vystřižená z pohádkového světa (můžeme ji chápat jako personifikovanou zimu, nebo prostě jako půvabnou královnu z pohádek).

Prostřední sloky otevírají prostor do jiného, reálného, světa, ve kterém usíná chlapec, stejně jako spí příroda venku (úly pod sněhem, zajíc v jamce, medvídek, který je možná skutečným zvířetem, možná dětskou hračkou, která svým „spánkem“ má jít dítěti příkladem).

Na začátku krásná paní zpívá tichou stříbrnou píseň. Na konci básně, v posledním, variovaném verši, už touto písní uspává celou zem. Svět reálný a svět pohádkový se tu propojují, skutečnost a sen splývají, kouzelná píseň ovládá i naši zemi. Splývá krása přírodního světa a světa poezie a fantazie.

Leitmotivy básně jsou zachyceny už v jejím názvu: je to spánek a zima. Obojí je evokováno řadou básnických obrazů, vytvářejících přesvědčivou atmosféru. Setkáme se tu s různými aspekty zimy (led, krajka z jinovatky, stříbrná barva, sníh a závěje), které se přirozeně propojují právě s motivy snu a spánku (zima jako období spánku přírody, šepot - tedy ticho, samotná uspávanka). A jak už jsme upozornili, motiv snu má přitom dvojí význam - reálný sen ve spánku a sen jako snění, v němž poetická skutečnost splývá se skutečností životní.